

Kazimierz Misiaszek

"Traktat o Maryi", Elżbieta Adamiak,
"Traktat o Kościele", Andrzej Czaja,
Warszawa 2006 : [recenzja]

Studia Theologica Varsaviensia 45/1, 239-241

2007

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

O M Ó W I E N I A I R E C E N Z J E

Studia Theologica Varsaviensia
UKSW
45 (2007) nr 1

Dogmatyka, t. 2: Elżbieta Adamiak, *Traktat o Maryi*, ks. Andrzej Czaja, Traktat o Kościele, Biblioteka „WIEZI”, Warszawa 2006, ss. 574.

W Bibliotece „WIEZI” ukazał się drugi tom „Dogmatyki” autorstwa dr Elżbiety Adamiak i ks. dr hab. Andrzeja Czaja, którzy także, wspólnie z Józefem Majewskim, są redaktorami tomu. Dr E. Adamiak jest adiunktem w Zakładzie Teologii Dogmatycznej Wydziału Teologicznego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, ks. dr hab. Andrzej Czaja, jako profesor Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, kieruje Katedrą Pneumatologii i Eklezjologii Instytutu Teologii Dogmatycznej, jak również jest kuratorem Katedry Teologii Rodziny Instytutu Nauk o Rodzinie w KUL, a będąc także pracownikiem Uniwersytetu Opolskiego jest w nim kierownikiem Katedry Zasad Ekumenizmu Instytutu Ekumenizmu i Badań nad Integracją. Obydwoje są absolwentami KUL. Prezentując opracowane przez siebie traktaty, połączyli je w jedno dzieło w myśl powszechnej już dzisiaj opinii, jaka panuje w teologii od czasu Soboru Watykańskiego II, aby nie oddzielać problematyki maryjnej od eklezjalnej. Uzasadnili także kolejność traktatów, która – jak się okazuje – nie jest przypadkowa. Powołując się na św. Ambrożego, zawartą w Konstytucji dogmatycznej *Lumen gentium*, napisali za Ojcami Soboru: *Boża Rodzicielka jest pierwowzorem (typus) Kościoła w porządku wiary, miłości i doskonałego zjednoczenia z Chrystusem. W misterium bowiem Kościoła [...] Błogosławiona Dziewica Maryja idzie przed nami, stanowiąc najdoskonalszy i jedyny wzór zarówno dzieci, jak i matki* (KK 63). Wskazali ponadto, że *Maryja, należąc do Kościoła jako jego najlepsza część, 'idzie przed nami', czyli przed Kościołem. Mariologia więc 'idzie przed' eklezjologią* (s. 9-10). Nie zawsze w innych opracowaniach, bardziej skłonnych do odrębnego traktowania każdego z teologicznych tematów niż ich integrowania w jakiś rodzaj logicznej całości, spotyka się ten punkt widzenia.

Pierwszy z traktatów, maryjny, przedstawia czytelnikowi osobę Matki Bożej zasadniczo w perspektywie historycznej, w której prezentowany jest rozwój myśli doktrynalnej. Szczegółowo Maryja jest najpierw ukazywana w perspektywie biblijnej (Nowy Testament), następnie w prezentacji rozwoju myśli na jej temat w poszczególnych epokach historycznych, poprzez wskazanie najbardziej kluczowych momentów, jakie przyczyniły się do rozwoju mariologii, aby zwieńczyć ten historyczny przegląd nauczaniem Jana Pawła II. Autorka nie pomija przy tym aspektu ekumenicznego, poświęcając część swojego traktatu obrazowi Maryi w teologii Marcina Lutra i innych reformatorów. Ten ekumeniczny aspekt jest szerzej rozwinięty w części będącej systematyczną syntezą. Część ta poświęcona

jest również podstawowym aspektem dzisiejszego ujmowania mariologii, a więc znajdziemy w niej „hierarchię prawd” w teologii i nauczaniu Kościoła i jej konsekwencje dla mariologii, analizę przedstawiającą przejście od mariologii chrystotypicznej do eklezjotypicznej, mariologię w perspektywie pneumatologicznej, a także mariologię feministyczną, której obecność nie dziwi, głównie ze względu na jej obecność we współczesnej myśli teologicznej. E. Adamiak nie poprzestaje w tym ostatnim przypadku na prezentacji stanowiska feministycznego, ale dość szeroko ustosunkowuje się do niego poprzez przytaczanie krytycznych w tym względzie opinii.

Ks. Andrzej Czaja zmienia nieco perspektywę prezentowania problematyki związanej z Kościołem. Jakkolwiek nie brakuje w niej ujęć historycznych (pierwszy rozdział), to jednak większa część traktatu poświęcona jest zagadnieniom związanym z naturą Kościoła i jej analizą – co wydaje się uzasadnione. O ile bowiem w przypadku traktatu maryjnego można było zaprezentować szerzej Maryję w myśli teologicznej poprzez jej ujęcia historyczne, to jednak problematyka eklezjologiczna jest zbyt bogata i zróżnicowana, aby ta sama perspektywa mogła zadośćuczynić wypełnieniu całego bogactwa treści i ujęć Kościoła. A trzeba powiedzieć, że Autor szeroko przedstawia teologiczną wizję Kościoła: nie ograniczając się do przedstawienia genezy Kościoła, jego istoty, struktury, różnorodności stanów i posług w Kościele, znamion, podejmuje inne aspekty, jak sens i wartość Kościoła oraz złożoność jego urzeczywistniania się, szczególnie poprzez uwarunkowania rozwoju Kościoła na ziemi. W ostatnim aspekcie Autor podejmuje przede wszystkim kwestie związane z przynależnością do Kościoła, syntetycznie dając przegląd stanowisk w tym względzie. Nie podejmuje jednak innych uwarunkowań, chociażby socjologicznych czy antropologicznych, co sugerowałby temat tej części, a które mogłyby sprawić, że perspektywa teologiczna byłaby uzupełniona zagadnieniami i socjologicznymi, i antropologicznymi, niezmiernie potrzebnymi dla ukształtowania u czytelnika w miarę pełnej wizji Kościoła, który przecież istnieje i działa w czasie i przestrzeni.

Dogmatyka poświęcona Maryi i Kościołowi jest z założenia także podręcznikiem akademickim, stąd autorzy zatroszczyli się, aby znalazły się w nim także elementy potrzebne studentom teologii do głębszego studiowania myśli maryjnej i eklezjalnej. Są nimi przede wszystkim bardzo ciekawe propozycje ćwiczeń oraz wybór tekstów źródłowych, czerpanych ze wszystkich epok historycznych. W ten sposób student ma możliwość podjęcia własnej aktywności w poszukiwaniach teologicznych, jak i zetknięcia się z niektórymi, najbardziej reprezentatywnymi, oryginalnymi tekstami historycznymi i współczesnymi. Może to także uczynić każdy czytelnik, jeżeli znajdzie w sobie motywy do podjęcia samokształcenia, ze wszech miar potrzebnego każdemu chrześcijaninowi, który czuje w sobie powinność po-

głębiania swojej wiary. Studium intelektualne jest jednym ze sposobów tegoż pogłębiania wiary. Natomiast dla tych czytelników, którzy mieliby trudność ze zrozumieniem niektórych pojęć teologicznych i wydarzeń historycznych z nimi związanych, redaktorzy utworzyli krótki słownik zawierający syntetyczne ich wyjaśnienie. Bardzo pomocny w lekturze obydwu traktatów jest również indeks rzeczowy i indeks osobowy.

Zaprezentowana dogmatyka o Maryi i Kościele zachęca do lektury poprzez swój język, który – przy całej złożoności języka teologicznego – jest zasadniczo jasny, przystępny, zrozumiały, chociaż i miejscami wymagający namysłu, zastanowienia się, sięgnięcia do słownika, ale przecież to także jeden z akademickich sposobów mobilizacji studenta czy każdego innego czytelnika do zwiększonego wysiłku intelektualnego, zawsze potrzebnego, nie tylko w studiowaniu teologii, aby czytanie, analizowanie, studiowanie było w efekcie rzeczywiście owocne.

Tom o Maryi i Kościele nie wyczerpuje inicjatywy Biblioteki „WIĘZI” – do końca 2007 r. mają się ukazać następne traktaty: o sakramentach, rzeczywistości ostatecznej, o Duchu Świętym i łasce, o stworzeniu, o zbawieniu, o Trójcy Świętej, o Bogu Jedynym, o człowieku. To dobra, słuszna i pożyteczna inicjatywa, oczekivalibyśmy podobnej w odniesieniu do innych zagadnień czy aspektów z zakresu teologii: teologii biblijnej, fundamentalnej, ekumenicznej, moralnej, pastoralnej...

Kazimierz Misiaszek SDB

Bp Edward Marian Frankowski, *Religijność katolików diecezji sandomierskiej. Studium socjologiczne*, Sandomierz-Stalowa Wola 2006, ss. 440.

Książka jest przygotowaną do druku wersją rozprawy doktorskiej. Materiał do niej został zebrany w 1998 r. *podczas badań terenowych, zrealizowanych przez Ośrodek Sondaży Społecznych OPINIA przy Instytucie Statystyki Kościoła Katolickiego SAC w Warszawie, w których aktywnie uczestniczył ks. bp Edward Frankowski (s. 11)*¹. Studium to jest szczególnie ważne ze względu na jego charakter oraz wymagania, jakie postawił sobie Autor. Nie poprzestał bowiem na jednorazowym badaniu diecezjan (1998 r.), ale ponowiono je w pięć lat później (2003 r.). Jest to więc praca niezwykle interesująca i *jedyna* w Polsce. Jak napisał Książdz Profesor

¹ Zdania lub wyrazy oznaczone kursywą zostały wyjęte z tekstu przedstawionej pracy. Jedynie przy podawaniu kilkudziesięciu cytatów będziemy przywoływać w tekście górnym strony, na których znajdują się.